

ÖĞRETMEN ADAYLARI İÇİN UYGULAMA MODELLERİ

Arş.Gör Mehmet GÜLTEKİN*

I. GİRİŞ

Öğretmenler, eğitim sisteminin önemli bir ögesini oluşturmaktadırlar. Eğitim sisteminin başarısı, temelde, sistemi işletecek olan öğretmenlerin niteliklerine bağlıdır. Bu durum sözkonusu personelin eğitilmesi üzerinde dikkatle ve önemle durulmasını gerektirmektedir.

Öğretmenler; devletin eğitim politikasını uygulayan, uygulama sonuçları ile bu politikayı etkileyerek bireylerin eğitim sorumluluğunu üstlenen bir meslek grubunu oluşturmaktadırlar. Öğretmenlerin böylesine bir sorumluluğu yerine getirebilmeleri için meslekleriyle ilgili gerekli bilgi ve becerilerle donatılmaları gerekmektedir. Bu da nitelikli öğretmen eğitimi programları ile gerçekleşir.

1. Öğretmen Eğitimi Programlarında Uygulamaların Yeri ve Önemi

Öğretmenlik mesleğine hazırlık, genel kültür, öğretim yapılan alanda bilgilenme ve öğretmenlik formasyonu ile sağlanmaktadır. Her meslekte olduğu gibi öğretmenlerin de meslekleriyle ilgili bilgi ve becerilere sahip olabilmesi için gerekli formasyondan geçmeleri gerekmektedir. Çeşitli fen ve sosyal bilim alanlarında çalışacak öğretmenlerin alanlarının öğretimini etkinlikle yerine getirebilmeleri, gerekli formasyona sahip olmalarıyla mümkündür. Çünkü bir konuyu bilmek öğretmen için yeterli değildir. Öğretmekle bilmek farklı şeylerdir. Bugün "bilen öğretir" yaklaşımı geçerliliğini yitirmiştir. Eğer böyle olsaydı, bir kimya mühendisi kimya dersini, bir ressam resim dersini, bir şair de edebiyat dersini verebilirdi. Oysa verilecek olan alan bilgisinin kimlere, neden, nerede ve nasıl öğretileceğinin bilinmesi gerekir. Nerede kaldı ki öğretmen olmak için bunları bilmek dahi yeterli değildir.

* A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Programları ve Öğretim. Bölümü.

Öğretmen eğitimi programlarında öğretmen adaylarına gerekli mesleki formasyonu kazandıran programlar, kuramsal derslerden ve uygulamalardan meydana gelmektedir. Öğrenciler program süresince aldıkları kuramsal bilgileri uygulama yoluyla davranışa dönüştürmektedirler. Programlar yalnızca kuramsal konulardan ya da yalnızca uygulamalardan ibaret değildir; her iki etkinlik kategorisini birleştiren bir düzendedir. Böyle bir düzenlemede adaylar derslere devam ederek, konularla kaynaşarak, tartışmalara katılarak, öğretimdeki modern kavramları kendi kişiliklerinde geliştirmektedirler. Öğrenciler bir yandan dersler yoluyla, öğretim süreçleriyle ilgili bilgi edinirken, diğer yandan uygulamalar yoluyla bu bilgileri davranışa dönüştürmektedirler. Bu ilişkiyi Varış şöyle ifade etmektedir:

“Nasıl tıp ilminde vakalarla hemhal olmadan yetişme olanağı yoksa, öğretmenlik mesleğinde de öğretim süreçleriyle hemhal olmadan, öğrenci ve çevresi hakkında betimsel ve normatif anlamda bilgi edinmeden yetişme olanağı yoktur”. (Varış, 1988; s. 122)

Bu bağlamda öğretmen eğitimi programlarında uygulama etkinliklerinin çok önemli ve stratejik bir yeri vardır. Çünkü eğitsel bilgiler ancak uygulama yolu ile değerlendirilebilir. Uygulamalar öğretmen adaylarına gerçekle karşılaşmak, olay ve olguları yaşamak ve hazırlandığı dünyayı tanıma fırsatı verir.

Bir avukat adayı, stajını ve uygulamasını yapmadan, mahkemeye girmeden avukatlık belgesi alamamakta, bir doktor adayı hastaneye girmeden, hastayla karşı karşıya gelmeden doktor olamamaktadır; bir öğretmen adayın da uygulama ve staj etkinliğinde bulunmaksızın öğretmen olması düşünülemez. Bu nedenle belli kuramsal bilgilerin alınmasından sonra bir okul ortamında gözlem yapmak, ders işlemek, öğretime katılmak, öğretmen eğitimi programlarının önemli bir boyutunu meydana getirmektedir. Yeni kuşakların mimarları olacak öğretmenlerin eğitiminde öğretmenlik uygulamalarının günümüze gelinceye kadar ki durumuna ve geçirdiği aşamalardaki stratejik noktalara değinmekte yarar olacaktır.

2. Öğretmenlik Uygulamalarının Tarihi Evrimi

Ülkemizde öğretmen eğitimi incelendiğinde, öğretmen eğitimi veren kurumların ve bu kurumların programlarının aşamalar kaydeden bir süreç içinde geliştiği, öğretmenlik uygulamalarının da kurumların amaçlarına göre şekillendiği görülmektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında yeterli sayıda ve kalitede öğretmen eğitime önem verilmiş, 1924'te toplanan "ikinci Heyet-i İlmiye" ilk öğretmen okullarının, ilkokuldan sonra 5 yıla çıkarılmasını, programlarının geliştirilmesini ve programa "içtimaiyat" dersinin konulmasını karara bağlamıştır.

1932-33 yılında öğretmen okulları ilkokuldan sonra 6 yıla çıkarılmış, ilk üç sınıfa ilk devre, son üç sınıfa mesleki devre denilerek, ilk devrede ortaokul programı uygulanmış, mesleki devrede ise öğretmenlik mesleği ile ilgili ve "tatbikat" adı altında uygulamalara yer verilmiştir.

1940 yılında mevcut öğretmen okulları yanında her çeşit uygulamaya yer veren köy enstitüleri açılmış, 1954'te köy enstitüleri ve öğretmen okulları "ilköğretmen okulları" adı altında birleştirilmiştir. 1970 yılında öğretim süreleri ilkokuldan sonra 7 yıla çıkarılmıştır.

İlköğretmen okulları, ilkokullara öğretmen yetiştiren, bölgelerindeki ilkokulları geliştiren ve ilkokul öğretmenlerini işbaşında eğitmeye yardımcı olan, çevresine ekonomik ve sosyal kalkınmada önderlik eden eğitim kurumları olmuşlardır. İlköğretmen okullarında uygulama çabaları, ilgili sınıfların dersleri hükmünde olup, bu çalışmalara öğrencilerin katılmaları zorunlu kılınmıştır.

Uygulama çalışmaları sonunda, her öğrencinin başarı durumu, bu çalışmaları yaptıran meslek dersleri ve alan bilgisi öğretmenleri tarafından birlikte tespit edilmiş, uygulama çalışmalarında başarı gösteremeyen öğrencilere bütün derslerin sınavlarını vermiş bile olsalar diploma verilmemiştir. Öğrenciler mezun olduktan sonra, köy ilkokullarında görev alacaklarından, köy ilkokullarının işleyiş şekilleri ile şartlarını kavramaları ve o şartlara kendilerini alıştırmaları için 2 ay süreli köy okulu stajı yapma zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca, yıl boyunca haftada bir olmak üzere, 15 gün süreli şehir stajı yapmalarında öngörülmüştür.

Bu uygulamalardan ilkokul öğretim programının öğrencilere kavratılması amaçlanmıştır. Öğrenciler derslerin, ilkokul eğitim programına göre nasıl verilmesi gerektiğini hem kuramsal hem de uygulamalı olarak öğrenmişlerdir.

Ortaöğretime öğretmen yetiştirmek üzere 1926 yılında Konya'da "Orta Muallim Mektebi" açılmış ve bu kurum 1927-28'de Ankara'ya taşınmıştır. 1929-30 yılında ismi "Gazi Muallim Mektebi ve Terbiye

Enstitüsü" olmuştur. 1946 yılında Eğitim Enstitüleri kurulmaya başlanmış zamanla sayıları hızla artmıştır.

Eğitim enstitülerinin bütün bölümlerinde, öğrencilerin öğrenimleri sırasında elde ettikleri bilgi ve becerileri güvenle kullanabilmeleri amacıyla uygulama çalışmaları yapılmıştır. Uygulama etkinlikleriyle görevlendirilen öğretmenler, ilgili ders öğretmenleriyle de işbirliği yaparak öğrencilere "Ortaokul Program ve Yönetmeliklerini" inceletmişlerdir. Uygulamalar ders ve bölüm esasına göre yürütülmüş olup öğrenciler, derslerin ortaokul eğitim programına göre nasıl verilmesi gerektiği konusunda bilgilendirilmişlerdir.

Uygulama etkinlikleri, laboratuvar uygulamaları ile öğretim uygulamaları; "gözlem ve katılma" şeklinde yapılmış, uygulama süresi de haftanın belirli günlerinde, bir yıl devam etmiştir. Ayrıca; öğretmen okullarında 15 gün sürekli olarak uygulama yapılmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında lise ve dengi okullara öğretmen yetiştiren bir tek "Darülmualimin-i Aliye" vardı. Öğrenciler derslerini ilgili fakültede görmekteydiler. 1924-25 yılında kurumun adı "Yüksek Muallim Mektebi" daha sonra "Yüksek Öğretmen Okulu" olmuştur. 1959'dan sonra öğretmen okullarının sayıları artırılmıştır.

Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri Edebiyat Fakültesinde öğretmenlik sertifikası dersleri yanında bölümleriyle ilgili olarak, kendi kurumlarında gece derslerinde, son sınıfta ise seçilmiş liselerde 20 saat ders dinlemek suertiyle, gözlem uygulamalarına tabi tutulmuşlar ve çeşitli sınıflarda sınıf öğretmenlerinin nezaretinde ders vermişlerdir.

Öğrencilerin uygulama yaptıkları okullarda, ders öğretmeni ve uygulama öğretmenin, uygulama sonunda bir rapor hazırlayarak idareye vermeleri öngörülmüştür. Uygulama etkinlikleri "gözlem ve katılma" şeklinde olup laboratuvar daha çok, fen bilimleri dersleri (fizik, kimya, biyoloji) için kullanılmıştır. Öğrenciler 20 saat gözlemden sonra, 3 saat bölümleriyle ilgili ders vermişlerdir. Uygulamanın süresi de sürekli bir ay olarak yapılmıştır.

1973 yılında çıkarılan Milli Eğitim Temel Kanunu ile hangi öğretim kademesinde olursa olsun öğretmen adaylarının yüksek öğrenim görmeleri gerektiği vurgulanarak öğretmen eğitimi yüksek öğretim düzeyine çıkarılmıştır. Yüksek Öğretim Kanunu da öğretmen eğitimi veren bütün öğretim kurumlarını üniversite çatısı altına almıştır. Böylece yüksek öğretmen okulları ve eğitim enstitüleri eğitim fakülteleri adı altında 4

yıl süreli olarak yapılandırılmıştır. İlköğretime öğretmen yetiştirme görevi de iki yıllık eğitim yüksekokullarına verilmiştir.

Böyle bir dönüşümde, eğitim fakültelerinde geçiş evresine özgü önlemlerin alındığı söylenemez. Yüksek Öğretim Kurulu, öğretmen eğitimi programlarında uygulamalar konusunda "her öğretmen adayı sekizinci yarıyılıda bir ay alanının gerektirdiği öğretim uygulamalarında bulunacaktır" şeklinde bir düzenleme getirmiştir. Ancak bu sürenin nasıl kullanılacağı hakkında bir birliğin sağlandığı söylenemez. Uygulama etkinliklerinin varlığı ve düzenleme biçimi kurumdan kuruma farklılık göstermektedir.

II. ÖĞRETMENLİK UYGULAMALARI

14 Ağustos 1923 günlü, Cumhuriyetimizin ilanından iki buçuk ay önce TBMM'de okunan hükümet programında diğer önemli konular arasında:

- i) Eğitim mesleğinin ihtisas anlayışına dayandırılacağı,
- ii) Öğretmenliğin özel bir meslek haline getirileceği vurgulanmıştır.

Bu anlayışla Cumhuriyet döneminde öğretmen eğitimi gittikçe artan oranda bir önem taşımıştır. MEB'ra bağlı öğretmen eğitimi veren kurumlar bir taraftan ülkenin öğretmen gereksinimini karşılamaya çalışırken, diğer yandan da öğretmen eğitimi programlarının nitelikli ürün vermesi için azami çaba sarfedilmiştir.

Hangi düzeye öğretmen yetiştirirse yetiştirsin, öğretmen eğitimi programlarında geleneksel olarak öğretim uygulamalarına daima önem ve yer verilmiştir, zira özel bir ihtisas mesleği olduğu kabul edilmiş olan öğretmenliğe hazırlamada uygulama, doğa bilimlerinde laboratuvar, sağlık bilimlerinde klinik çalışmalarıyla eş değerdedir. Hatta öğretmenlik mesleği insanoğluna dönük olduğu için daha da önemlidir.

Öğretmenlik mesleğine hazırlamada, adaylara, bu mesleği iş içinde yaşayarak ve yaparak öğretme amacıyla, eğitim tarihimizde "tatbikat", "genel öğretim uygulamaları", "özel öğretim uygulamaları", "öğretim uygulamaları" adları altında dersler verilegelmiştir. Her öğretmen eğitimi kurumuna bir "uygulama okulu" bağlanması gelenekleşmiş, ilköğretmen okulu öğrencilerinin köylerde en az bir ay staj yapmaları sözkonusu olmuştur.

1981 yılından bu yana yüksek öğretim çerçevesine alınan öğretmen eğitiminde yeniden bazı düzenlemelere gidilmiş ancak, gerek öğretmenlik

bilgisinde, gerekse uygulamalarda standartlar ve kriterler geliştirilememiştir.

Bu çalışma, öğretim uygulamaları açısından yerel bir durum saptama amacıyla yapılmıştır. Bu nedenle “öğretmenlik uygulamalarında durum nedir?” sorusuna yanıt aranmakta ve bu konuda sınırlı da olsa “nasıl olmalıdır?” sorusuna çözüm getirilmeye çalışılmaktadır.

1. Uygulamanın Planlanması ve Yürütülmesi

Bugün genellikle “özel öğretim yöntemleri” adı altında yürütülen öğretmenlik uygulamaları, öğretmen adayı açısından, gözlem, katılma ve öğretim olmak üzere başlıca üç aşamada gerçekleştirilmektedir. Birbirini izleyen aşamalar şeklinde yürütülen bu süreçte öğretmen adayları giderek artan bir sorumluluk yüklenmektedirler.

Uygulamanın ilk aşaması olan gözlem aşamasında, öğretmen adaylarının, uygulama okulunu tanıma, ders öğretmeni ve öğrencilerle iletişim kurma vb. etkinlikleri gerçekleştirme söz konusudur. Bir anlamda uygulama yapılan okulu tanıma ve koşullara uyum sağlama olarak nitelendirilen bu aşama, daha geniş çapta düşünüldüğünde, uygulamaya referans oluşturma açısından, sınıftaki çocukların geldikleri ortamı anlayabilmek için ev ziyaretleri yoluyla ana-baba, çocuklar ve çocukların evdeki diğer çocuklarla olan ilişkileri anlamaya yönlendirilebilmektedirler. Bundan başka daha geniş ortamda tecrübe kazanmak için, hastahaneler, yetimhaneler, zor öğrenenler için kurulmuş özel okulları ziyaret etmek yoluyla toplumun gençlere ve yetişkinlere sağlandığı öğrenme ortamlarını incelemeleri sağlanabilmektedir. Böylece profesyonel öğretmen oldukları zaman alacakları sorumluluk ve karşılaşılabilecekleri durumları yakından tanıma fırsatı verilmektedir. Bunlar, formal uygulama sürecini destekleyici nitelikte düzenlenen değişik etkinliklerdir.

Katılma aşamasında öğretmen adayları öğretim ortamında belli bir süre ders izlemekte ve kısa süreli eğitim işlerinde ders öğretmene yardımcı olmaktadır. Katılma etkinliklerinde, öğretmen adayı sınıflarda gözlem yapmak suretiyle öğretim ortamını tanıma fırsatı bulmakta, öğretim sürecini analiz etmektedir. Bu süre içinde öğretim aşamasında vereceği derse ilişkin hazırlık yapmakta, öğretim planlarını hazırlamaktadır.

Katılma aşamasında, belli bir süre ders izleyen öğretmen adayları, bu izlemeyi müteakip, sınıf öğretmeni ve danışman öğretim elemanının gözetimi altında ders öncesi hazırlıklarına katılmaktadırlar. Adaylar tüm

öğretim sürecini kendi çabalarıyla gerçekleştirmekte, daha önce kuramsal düzeyde öğrendikleri bilgileri uygulamaya dönüştürmektedirler. Eğer gerekirse sınav yapmakta ve sınavı değerlendirmektedirler.

Bu aşamaların sonunda adaylar, yaptıkları bütün etkinliklere ilişkin olarak bir uygulama dosyası hazırlamaktadırlar. Bu dosyada adayın özgeçmişi, uygulama okulunu tanıttıcı bilgiler, ders izleme formları, ders planları ve değerlendirme formları bulunmaktadır.

Uygulamanın yürütülmesinde etkinlikler, çeşitli kişi ve kuruluşların ortak sorumluluğu ve katılımı ile gerçekleşmektedir. Programın bir bölümü orta dereceli okullarda, bir bölümü de eğitim fakültelerinde yürütülmektedir. Bu durum, eğitim fakültesi, milli eğitim müdürlüğü ve uygulama yapılan okullar arasında iyi bir organizasyon ve iletişimin kurulmasını gerektirmektedir. Öğretmen adayları çalışmaları ve davranışları ile ilgili olarak uygulamayı yürüten öğretim elemanına karşı sorumludurlar. Uygulama etkinlikleri uygulamayı yürüten öğretim elemanı tarafından koordine edilmektedir.

Uygulama okullarında kilit kişi ders öğretmenidir. Adaylar ders öğretmeni ile birlikte çalışırlar ve etkinliklerini ders öğretmenin rehberliği altında yaparlar. Adaylar, ders öğretmenlerinin gözlem ve tavsiyelerinden yararlandıkları kadar, onların yaptıklarından da çok şey öğrenirler. Öğretmenler, adaylara sorumluluk verme, rehberlik etme ve destek sağlama yoluyla öğretmen adaylarının iyi öğretim becerilerine sahip olmalarını sağlarlar.

2. Ankara'da Dört Üniversiteye Bağlı Eğitim Fakültelerinde Öğretmenlik Uygulamalarının Analizi

Buraya kadar öğretmen adayı ve kurum açısından analiz edilen uygulama etkinliklerinin öğretmenlik bilgisi içindeki yerini görebilmek için, herşeyden önce öğretmenlik bilgisinin öğretmen eğitimi programlarındaki yerine bakmak gerekmektedir. Öğretmenlik bilgisinin öğretmen eğitimi programı içindeki durumu, Ankara'da dört üniversiteye bağlı eğitim fakültelerinde incelenmiş ve bu kurumlarda uygulamanın farklı ağırlıkla yer aldığı görülmüştür. Tablo 1'in incelenmesinden de görüleceği üzere öğretmenlik bilgisi, A.Ü. EBF'de 25 kredi tutarı derslerden oluşmaktadır. Bunu 24 kredi ile G.Ü. GEF, 19 krediyle ODTÜ. EF ve 17 krediyle H.Ü.E.F. izlemektedir.

Genel olarak öğretmenlik meslek bilgisinin tüm programda yeralan dersler içindeki oranın yüzde 16'yı geçmediği görülmektedir. Bu durumda bu oranın yetersiz olduğu söylenebilir.

Uygulamalar, öğretmenlik bilgisi derslerinden olan “özel öğretim yöntemleri” dersi adı altında verilmektedir. Bu ders ODTÜ E.F’de 4 kredilikken, diğer eğitim fakültelerinde 3 krediliktir. Bütün eğitim fakültelerinde de 8. ci yarıyıda verilmektedir.

Tablo 1. Beş Fakültede Öğretmenlik Bilgisine İlişkin Programların Karşılaştırılması

Fakülteler	Etkinlikler				
	Lisans Kredi Toplamı	Alan Bil.	Öğrt. Bil.	Genel Kül.	Öğretmenlik Bilgisinin Lisansa Göre % si
DTCF	230-240	192-202	25	13	11
Fen F.	155	130	25		16
G.Ü. GEF	186	146	24	18	13
H.Ü.EF.	140-216	116-192	17	7	8-12
ODTÜ. EF.	125-152	106-133	19	—	13-15

Tablo 2. Öğretmenlik Uygulamalarının Görünümü*

Kurumlar	Uygulama			
	Gözlem	Katılma	Doğrudan Öğretim	Toplam Saat
DTCF	14	34	2	51
FEN F.	14	34	3	51
G.Ü. GEF.	6	18	6	30
H.Ü. EF.	—	21	1	22
ODTÜ EF.	—	20	3	23

* Tabloda G.Ü. GEF ve H.Ü. EF’e ait rakamlar görüşme yoluyla elde edilmiştir.

Uygulamanın tümü ve aşamaların (gözlem-katılma-öğretim) yürütülmesinde öğretmen eğitimi veren çeşitli kurumlar ve hatta aynı kuruma bağlı çeşitli bölümlerde (öğretmenlik uygulamasını yürüten öğretim elemanının uygulamaya yaklaşım biçimine göre) çok farklı uygulamaların sürdürüldüğü görülmektedir. Uygulamalara ilişkin olarak hazırlanan uygulama yönergelerinin birbirinden çok farklı ve yetersiz olduğu söylenebilir. Nitekim uygulamaların yürütülmesinde dört eğitim fakültesinde farklı uygulama süreçleri izlenmektedir.

Yönergeler incelendiğinde uygulamaya ilişkin amaç ve ilkelerin iyi tespit edilemediği ve yetersiz olduğu görülmekte, öğretmen adayından

beklenen etkinliklerin tam olarak ortaya konulamadığı gözlenmektedir. Her kurum farklı bir yaklaşım içinde uygulamayı sürdürmektedir. Uygulamaya ilişkin esaslar uygulamaya yön verici nitelikte değildir. Bazı kurumların uygulama yönergesi bile bulunmamaktadır.

Uygulama süresinin yetersizliği yanında bu sürelerin kullanılmasında farklılıklar sözkonusudur. A.Ü. EBF'de uygulama için 51 saatlik bir uygulama öngörülmekte, bunun 14 saati okul ortamına uyum, yani gözlem yapma doğrultusunda kullanılmaktadır (okul programları, yönetmelikler, kurullar, öğrenciler vb. hakkında bilgi edinme). 34 saat katılma-öğretim ortamına uyum doğrultusunda (derslere girme, dinleme, izleme, öğretmene yardım etme, sürece katılma), 3 saat, bizzat ders verme, öğretim ve gerekirse sınav yapma için kullanılmaktadır.

ODTÜ EF'de öğretmen adayları 3 haftadan az olmamak kaydıyla değişik sınıfları ve farklı üniteleri toplam 20 saat gözlemektedirler. En az 3 saat süreyle de farklı konu ve sınıflarda bizzat ders vermektedirler.

H.Ü. EF'de öğretmen adayları 21 saat süreyle ders izlemekte ve 1 saat da ders vermekle yükümlüdürler.

G.Ü. GEF'de ise adaylar 6 saat okulu tanımak amacıyla gözlem yapmakta, 18 saat ders izlemekte, ortalama 6 saat de ders anlatmaktadır.

Görüldüğü gibi uygulama süresi ve etkinlikler konusunda farklı uygulamalar sözkonusudur. Özellikle sürenin nasıl kullanılacağı ve hangi etkinliklere yer verileceğine ilişkin olarak tam bir belirsizlik vardır. Sürenin kullanılmasına ilişkin ayrıntılı etkinlikler sadece A.Ü. EBF yönergesinde yer almakta ise de bunların uygulamada yeterince gerçekleştirilemediği söylenilebilir.

Öğretmen eğitimi programlarında; öğretmenlik uygulamalarının oldukça sınırlı bir düzeyde gerçekleştirildiğini söylemek mümkündür. Uygulama etkinliklerinin belli bir plan dahilinde yürütülmesi, etkinliklerin ayrıntılı olarak belirlenmesi gerekmektedir.

Kurum açısından bakıldığında uygulamaların niteliğini etkilemesi bakımından sorumlulukların paylaşılması ve yerine getirilmesi önemli olmaktadır. Zira; öğretmen adaylarının oluşturduğu grup fazla olduğunda uygulamayı yürüten öğretim elemanı-ki çoğu zaman büyük bir gruba danışmanlık yapmaktadır- her bir öğretmen adayına gerekli danışmanlık görevlerini yerine getirememektedir. Bunun sonucu olarak çoğu zaman öğretmen adayı yeterince izlenememektedir. Özellikle öğ-

retmen eğitimi veren kurumlara bağlı uygulama okullarının olmaması nedeniyle, öğretmen adaylarının ders verme-öğretim etkinlikleri denetlenememektedir.

Öte yandan okul yöneticileri ve ders öğretmenleri, öğretmen adayının çok fazla olması nedeniyle bunun okula yük getirdiği ve programın aksamasına yolaçtığı düşüncesiyle olumsuz bir tutum içerisine girebilmektedirler. Bu da uygulamanın niteliğini olumsuz bir biçimde etkilemektedir. Nitekim Hakan bu durumdan kaynaklanan poreblemleri “uygulama yapılan sınıfların kalabalık olması, uygulama yapılan okullara öğretmen eğitimi veren kurumlardan çok sayıda öğretmen adayının gelmesi, sınıf öğretmenlerinin ders yükünün çok olması” şeklinde sıralamakta ve bunların uygulamanın verimini düşürdüğünü vurgulamaktadır. (Hakan, 1982, s. 253)

Görüldüğü gibi öğretmenlik uygulamaları, gerek öğretmen eğitimi veren kurumlardaki ve gerekse uygulama yapılan okullardaki yetersiz koşullardan olumsuz yönde etkilenmektedir. Öğretmen eğitimi veren kurumlarda uygulamaların belirli esaslara dayandırılmadığı görülmektedir. Bu nedenle uygulamalar, öğretmen adaylarının geniş deneyim sahibi olabilmeleri, performanslarındaki eksiklikleri giderebilmeleri, öğretim stratejileri konusunda repertuar oluşturabilmeleri ve problem çözme becerisi geliştirebilmeleri için dikkatle yapılandırılmalıdır.

Öğretim uygulamalarının desenlenmesi, yönetilmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesi çok ciddi bir çaba gerektirmektedir. Bu çalışmaların yürütülmesi amacıyla çeşitli öğretim alanlarında “tarih öğretimi, matematik öğretimi, edebiyat öğretimi vb.” özel eğitim elemanlarının yetişmesine gereksinim vardır. Bugün eğitim fakültelerinde, bu konuda büyük boşluk bulunmaktadır. Bu boşluk nedeniyle eğitim fakültelerinde öğretim uygulamaları, daha çok alan bilgisi ve öğretmenlik bilgisi yönünden henüz yetişmekte olan ve öğretim yapma yetkisi dahi bulunmayan genç öğretim elemanları tarafından yürütülmektedir ki bu doğru değildir.

III. BİR KAPSÜL ÖNERİ

● Öğretmen eğitimi programlarında öğretmenlik uygulamalarının stratejik bir yeri vardır. Uygulamalar ciddi bir şekilde planlandığı ve yürütüldüğü takdirde yararlı olacaktır.

● Üniversitelerin eğitim fakülteleri arasında uygulamanın amaçları, ilkeleri, süresi ve standartları konusunda ilke birliği sağlanmalı, ortak stratejiler geliştirilmelidir.

● Öğretmenlik uygulaması etkinliklerinin düzenlenmesinde, eğitim fakülteleri ve uygulama yapılmak üzere seçilen okullar arasında iyi bir koordinasyon sağlanmalıdır. Bunun için eğitim fakültelerinde öğretmenlik uygulaması koordinatörlükleri kurulmalı ve bu işlevi yerine getirecek olan personel iyi eğitilmelidir.

● Öğretmenlik uygulamalarının daha verimli olabilmesi için uygulama sürekli "en az bir dönem" olmalı, bu süre içerisinde öğretmen adayının başka bir sorumluluğu olmamalıdır.

● Uygulamaların öğretmen adayları için faydalı olması, geniş ölçüde iyi organize edilmesine bağlıdır. Bu doğrultuda alınabilecek önlemlerin başında, öğretmen eğitimi veren kurumlara birer uygulama okulunun bağlanmasıdır. Nasıl ki tıp fakültelerinin çoğu zaman kendilerine bağlı bir hastahanesi varsa, öğretmen eğitimi veren kurumlarına da öğretmen adaylarının uygulama ve staj yapmalarını sağlayacak uygulama okulları olmalıdır.

● Ülkemizde temel fen ve sosyal bilim alanlarında gerekli olan ihtisas gücü mevcuttur; fakat bu bilimlerin öğretimi konusunda derinleşmiş, kariyer yapmış bilim adamı bulunmamaktadır. Oysa alanının özel öğretim yöntemleri "matematik öğretimi, Türkçe öğretimi, müzik öğretimi vb." konularda yetişmiş bilim adamları, öğretmen eğitiminde kilit rolü oynayacaktır. Bu nedenle bu boşluğun giderilmesi için gerekli önlemler alınmalı, çeşitli alanların öğretimi konusunda uygulamalı araştırmalar yapacak bilim adamı yetiştirilmelidir.

Kaynaklar

- Anar, Suat: *Öğretmen Yetiştirme Sorunu ve Eğitim Fakülteleri*. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı: 1, 1986.
- A.Ü.E.B.F. Öğretmenlik Sertifikası Programı Öğretim Uygulamaları Yönergesi.
- Beggs, Walter K.: *The Education of Teachers*, The Center for Applied Research in Education Library Education New York, 1965.
- Donald, P. Cottrel, *Teacher Education for a Free People*, The American Association of Colleges for Teacher Education Oneonta New-York, 1956.
- Göğüş, İhsan: *İlköğretmen Okullarında Dtaj ve Uygulama*, Ayyıldız Matbaası, ankara, 1966.
- G.Ü. GEF. Öğretmenlik Uygulaması (Staj) Yönergesi.
- H.Ü. 1991-92 Dersler Kataloğu.
- Hacıoğlu, Fatma: *Öğretmenlik Uygulaması Modeli*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1990.

- Hakan, Ayhan:** *Öğretmenlik Sertifikası Programı Öğrencilerinin Uygulama Sırasında Yaptıkları Deneme Derslerinin Değerlendirilmesi.* A.Ü. EBF Dergisi, Cilt: 15, Sayı 2, Ankara, 1982.
- Küçükabmet, Leyla:** *Öğretmen Yetiştiren Lurum Öğretmenlerinin Tutumları.* A.Ü. Basımevi, Ankara, 1976.
- , *Öğretmen Adaylarının İlk Ders Anlatımları Sırasındaki Hisleri.* Çağdaş Eğitim Dergisi, Yıl 14, Sayı 145 Haziran 1989.
- Linda, Darling; Hammonel, Tamar; Arthut E. Wise:** *The Teaching Internship for a Licansed Profession.* The RAND Corporation, Santa Monica, 1990.
- ODTÜ Eğitim Fakültesi Öğretmen ve Rehber Öğretmen Adayları ve Diğer Eğitim Programları Son Sınıf Öğrencilerinin Yönergesi.**
- Midle East Tecncial University Indergraduate Catalog 1991-92,** Ankara, 1991.
- Öğretmen Yetiştirme Danışma Kurulu Toplantısı.** "Raporlar, Görüşmeler, Öneriler", {MEB Yayınları, Ankara, 1989.
- Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü 1969-70, 1970-71 Yıllıkları.** Öğretmen Okulları Hb. Md. Planlama Şubesi.
- Üral, Şükrii:** *Uygulama ve Köy Staj Okulları Rehberi.* İnkılap Matbaası, Trabzon, 1962.
- Türkoğlu, Adil:** *Öğretmen Yetiştirmede Bazı Prensipler ve Anlaşmalar.* Ç.Ü. EF Dergisi Cilt n: 1 Sayı: 3, Ocak 1990.
- Varış, Fatma:** *Eğitim Bilimine Giriş.* A.Ü. Basımevi Ankara, 1991.
- , *Eğitimde Program Geliştirme.* "Teori ve Teknikler" A.Ü. Basımevi, Ankara, 1988.
- , *Öğretmen Yetiştirme Üzerine,* 50. Yıla Armağan. A.Ü. EF Yayınları, Ankara, 1973.
- , *Eğitim Fakültelerinde Programlar ve Öğretim.* A.Ü. EBF dergisi, Cilt: 21, Sayı: 1-2, 1988.
- Yates, Alfred:** *Current Problems of Teacher Education.* "Report of a Meeting of International Experts" UNESCO İnstitutite for Education, Hamubrg, 1970.